

Temat 27. Działanie Ducha Świętego: łaska, cnoty teologalne i przykazania

Życie chrześcijanina to życie człowieka jako dziecka Bożego w Chrystusie za pośrednictwem Ducha Świętego. Działanie Ducha Świętego w duszy chrześcijanina, oprócz udzielania łaski uświęcającej i cnót teologalnych, przekazuje natchnienia i łaski aktualne, a także ma konkretny przejaw w tym, co Kościół nazywa darami Ducha Świętego. Dekalog

zawiera zbiór poważnych zobowiązań, ale jest przede wszystkim instrukcją, nauką, w jaki sposób żyć.

23-12-2022

Mówiliśmy już o misji Ducha Świętego i Jego działaniu w Kościele. Teraz rozważymy działanie Ducha Świętego w życiu chrześcijańskim i na drodze chrześcijanina do świętości.

Łaska uświęcająca

Można powiedzieć, że życie chrześcijańskie to życie człowieka jako dziecka Bożego w Chrystusie z pomocą Ducha Świętego. Przez chrzest człowiek zostaje uwolniony od grzechu i otrzymuje prawdziwy udział w Boskiej naturze^[1]. Co oznacza udział w Boskiej naturze?

Można to zrozumieć, zawsze w granicach naszej obecnej wiedzy, uznając, że Ojciec przekazuje całkowicie swoją naturę Synowi i Duchowi Świętemu, ale nie mógł stworzyć innych bogów lub innych osób, którym przekazywałby całkowicie swoją własną naturę. Z drugiej strony może On i zechciał stworzyć inne osoby, aby przekazać im „częściowo”, w „części”, boską naturę, swoje dobro i swoje szczęście; dlatego mówimy o „uczestnictwie”. Tym udziałem jest łaska uświęcająca, która czyni człowieka dzieckiem Bożym.

Świętość chrześcijańska jest więc zakorzeniona w darze Trójjedynego Boga dla człowieka. Człowiek zostaje włączony przez łaskę do wewnętrznego życia Bożego, w którym każda Osoba Boska posiada tę samą naturę, ale w inny sposób, co sprawia, że Osoby Boskie różnią się od siebie. Z tego powodu relacja

chrześcijanina z każdą z Osób Boskich jest inna: Ojciec adoptuje nas jako synów, tak, że Syn jest wzorem, z którym się utożsamiamy i naszymi „drzwiami” prowadzącymi do Trójcy Świętej, podczas gdy Duch Święty, więź miłości między Ojcem i Synem, jest „światłem i mocą”, która pobudza nas do zjednoczenia z Chrystusem, aby żyć z Nim dla chwały Ojca, wypełniając Jego wolę we wszystkim^[2].

Łaska uświęcająca jest więc czymś więcej niż Bożą pomocą w wykonywaniu dobrych uczynków. Jest to nowa zasada życiowa, wzniesienie naszej natury, prawie jak druga natura, początek nowego rodzaju życia: życia dzieci Bożych w Chrystusie przez Ducha Świętego. Jest jeszcze inny rodzaj łaski, zwany *łaską aktualną*, która jest konkretną Bożą pomocą w realizowaniu określonego dobrego uczynku.

Cnoty teologalne

Ponieważ natura ludzka posiada pewne władze, które pozwalają nam żyć jako istoty ludzkie, (a mianowicie rozum, wolę, zmysły zewnętrzne i wewnętrzne oraz zmysłowe skłonności), życie nadprzyrodzone, które jest możliwe dzięki łasce uświęcającej, wymaga wyniesienia tych władz, aby mogły być one zasadami aktów właściwych życiu Bożemu, w którym uczestniczymy. Wyniesienie władz ludzkich dokonuje się poprzez nawyki wlane wraz z

łaską uświęcającą, którą stanowią trzy cnoty teologalne: wiara, nadzieja i miłość.

Według *Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*: „Cnoty teologalne to cnoty, których początkiem, motywem i przedmiotem bezpośrednim jest sam Bóg. Wszczepione wraz z łaską

uświęcającą, uzdalniają do życia w obcowaniu z Trójcą Świętą oraz kształtują i ożywiają cnoty moralne. Stanowią one rękojmię obecności i działania Ducha Świętego we władzach człowieka”^[3].

Ten krótki opis zawiera wszystkie zasadnicze elementy. Są to cnoty dane od Boga, wraz z łaską uświęcającą; ich przedmiotem jest sam Bóg, co pozwala nam poznać Go jako Boga Trójjedynego, pragnąć Go i kochać. Cnoty teologalne ożywiają ludzkie cnoty moralne, dając nam możliwość odpowiedniego korzystania z dóbr ludzkich w sposób zgodny z życiem i stanem dzieci Bożych, a nie tylko z dobrem czysto ludzkim.

Cnota wiary

„Wiara jest cnotą teologalną, dzięki której wierzymy w Boga i w to wszystko, co On nam objawił, a co Kościół podaje nam do wierzenia,

ponieważ Bóg jest samą Prawdą. Przez wiarę człowiek w sposób wolny całkowicie powierza się Bogu. Dlatego wierzący stara się poznać i czynić wolę Bożą, ponieważ wiara «działa przez miłość» (Ga 5,6)^[4].

Wiara jest poznaniem, które kieruje całym życiem dzieci Bożych. Bez wiary nie jest możliwe życie jako dzieci Boże, tak jak bez wiedzy intelektualnej nie byłoby możliwe życie ludzkie. Wiara polega na mocnym trwaniu, możliwym dzięki łasce, przy wszystkich prawdach, które Bóg nam objawił, przy tym wszystkim, co Bóg powiedział nam o sobie samym i o swoim zbawczym planie dla człowieka i dla świata, nie dlatego, że te prawdy są dla nas oczywiste lub w pełni zrozumiałe, ale dlatego, że zostały objawione przez Boga, najwyższą Mądrość i najwyższą Prawdę. Przez wiarę uczestniczymy w Bożej mądrości, w wiedzy o sobie i o świecie, i to

uczestnictwo jest najwyższą zasadą życia chrześcijańskiego.

Ale wiara to nie tylko zbiór wiedzy, którą uważa się za prawdziwą. Skoro tym, w co się wierzy, jest to, że Bóg jest naszym Stwórcą i Zbawicielem, wiara zakłada pełne otwarcie duszy na zbawcze działanie Boga w Chrystusie, akt zaufania i powierzenia się działaniu Boga w nas. Ponieważ wiara jest przyjęciem zbawienia, którego Bóg w nas dokonuje, św. Paweł uczy, że jesteśmy usprawiedliwieni przez wiarę, czyli że nie ma innego zbawienia niż to, które Bóg daje nam w Chrystusie, i że po grzechu pierworodnym nie ma innego sposobu, by być sprawiedliwym przed Bogiem, jak tylko otworzyć się na działanie, dzięki któremu Bóg czyni nas sprawiedliwymi przez Chrystusa. Żaden człowiek nie może sam siebie usprawiedliwić. Dlatego Kościół naucza, że „wiara jest

początkiem ludzkiego zbawienia, fundamentem i korzeniem wszelkiego usprawiedliwienia, bez niej «niemożliwe jest podobać się Bogu» (Hbr 11.6) ani dojść do wspólnoty Jego synów, mówimy zaś, że [człowiek] jest usprawiedliwiony «darmowo», bo nic co poprzedza usprawiedliwienie, wiara lub uczynki, nie zasługuje łaskę usprawiedliwienia; «jeśli jest łaską, to nie z uczynków, w przeciwnym razie (jak mówi Apostoł), łaska nie byłaby już łaską (Rz 11,6)»^[5].

Łaska i wiara nie są wynikiem naszych dobrych uczynków, ale po otrzymaniu łaski i wiary, dla zbawienia konieczne jest życie jako dzieci Boże i unikanie uczynków niezgodnych z życiem w łasce.

Ten, kto *świadomie i celowo* nie przyjmuje Bożego objawienia, popełnia grzech niewierności. Chrześcijanin, który porzuca wiarę,

popęlnia apostazję, a ten, kto zmienia lub zniekształca prawdy objawione, popełnia grzech herezji.

Cnota nadziei

„Nadzieja jest cnotą teologalną, dzięki której z trwałą ufnością pragniemy i oczekujemy od Boga życia wiecznego, pokładając naszą ufność w obietnicach Chrystusa i na pomocy łaski Ducha Świętego, ażeby na nie zasłużyć i wytrwać do końca życia ziemskiego”^[6].

Cnota nadziei przekształca i wynosi nasze najgłębsze pragnienia, czyniąc obiecane przez Boga szczęście ostatecznym przedmiotem naszych pragnień, najwyższym dobrem, którego pragnie się dla niego samego i dla którego pragnie się wszystkiego innego. Nadzieja pozwala nam nadać wszystkim ludzkim dobrom i działaniom ich prawdziwą wartość, czyli wartość w kategoriach szczęścia.

Ponieważ szczęśliwość można uzyskać tylko dzięki łasce i pomocy Bożej, cnota nadziei wiąże się z ufnością, że Bóg zawsze udzieli nam niezbędnej pomocy, aby nas zbawić, odpuszczając nam grzechy, gdy prosimy o przebaczenie, dając nam siłę do pokonywania prób i niebezpieczeństw, i zawsze towarzysząc nam swoją miłosierną wszechmocą.

Grzeszy rozpaczą ten, kto zniechęca się z powodu swoich grzechów lub trudności życiowych, a także ten, kto nie ufa dobroci i miłosierdziu Boga oraz Jego zbawczej mocy, tak jakby wszystko zależało od ludzkich sił.

Grzeszy natomiast zuchwałą ufnością ten, kto uważa, że jego ludzkie siły i zasługi są wystarczające do zbawienia, albo kto sądzi, że jego zbawienie jest zapewnione przez jego pochodzenie, przez fakt, że jest katolikiem lub ochrzczonym, albo z innych powodów, i dlatego

zaniedbuje środki zbawienia ustanowione przez Boga i ofiarowane przez Kościół.

Cnota miłości

„Miłość jest cnotą teologalną, dzięki której miłujemy Boga nade wszystko, a naszych bliźnich jak siebie samych ze względu na miłość Boga. Jezus uczynił z niej przykazanie nowe, pełnię Prawa. Miłość jest «więzią doskonałości» (Kol 3,14) i formą wszystkich innych cnót, które ożywia, inspiruje, łączy je i porządkuje między sobą: Bez niej «jestem niczym», a jeśli «miłości bym nie miał, nic bym nie zyskał» (1Kor 13,1-3)»^[7].

Miłość polega przede wszystkim na miłowaniu Boga, jako najwyższego dobra, ponad wszystko. Jest to miłość przyjaźni, która jednoczy nas z Nim. Jako miłość przyjaźni zakłada ona pewną wzajemność: kochamy Boga i wiemy, że jesteśmy przez Niego

kochani, czyli kochamy Go w odpowiedzi na miłość, z jaką On nas kocha. Duch Święty nazywany jest Miłością niestworzoną, a miłość stworzona (nasza) jest głównym skutkiem Jego działania w naszej duszy. Przez cnotę miłości kochamy Boga miłością boską, miłością, którą Duch Święty wkłada w naszą duszę. Miłość pobudza nas do poznania Boga, do życia w celu wypełnienia Jego woli z pełną gotowością, tak jak to uczynił Chrystus^[8], do miłości bliźniego przez miłość do Boga, czyli do kochania innych tak, jak Bóg ich kocha, oraz do traktowania rzeczy zgodnie z wartością, jaką mają według Bożego zamysłu.

Jest też formą, siłą napędową i rdzeniem wszystkich cnót moralnych, ponieważ kieruje je do Boga jako Najwyższego Dobra, stanowi ich ostateczną motywację (sprawiedliwość, dobroczynność, wstrzemięźliwość itp. są

praktykowane z miłości do Boga) i sprawia, że praktyka cnót moralnych jednoczy nas z Bogiem. Dlatego św. Augustyn mówi, że w pewien sposób chrześcijańskie cnoty moralne są jakby rodzajami miłości do Boga^[9].

Miłość jest istotą świętości chrześcijańskiej, spoiwem doskonałości i określa stopień świętości każdego człowieka: świętość jest tak wielka, jak wielka jest miłość.

Każdy grzech ciężki pociąga za sobą utratę miłości, zjednoczenia w przyjaźni z Bogiem. Szczególnymi grzechami przeciwko miłości do Boga są: nienawiść do Boga i obojętność; przeciwko miłości do siebie - zaniedbanie własnego życia duchowego, narażanie się na poważne niebezpieczeństwa dla duszy lub ciała, samobójstwo i egoizm jako nieuporządkowana miłość własna; przeciwko miłości do

innych - nienawiść i niezgoda, zgorzenie, odmawianie pomocy duchowej lub materialnej, która może być udzielona bliźniemu, dobrowolny współdział w grzechach bliźniego.

Dary Ducha Świętego

Działanie Ducha Świętego w duszy chrześcijanina, oprócz udzielania łaski uświęcającej i cnót teologalnych, przekazuje natchnienia i łaski aktualne, a ma swój konkretny przejaw w tym, co Kościół nazywa darami Ducha Świętego, czyli „trwałymi dyspozycjami, które czynią człowieka uległym, by iść za poruszeniami Ducha Świętego”^[10]. Kościół uczy, że tych darów jest siedem: „mądrość, rozum, rada, męstwo, umiejętność, pobożność i bojaźń Boża. Chrystus, Syn Dawida, posiada je w całej pełni (por. Iz 11, 1-2). Dopełniają one i udoskonalają cnoty tych, którzy je otrzymują.

Czynią wiernych uległymi do ochotnego posłuszeństwa wobec natchnień Bożych”^[11], choć oczywiście Kościół nie ma zamiaru ograniczać jedynie do tych siedmiu darów rozległego i wielowymiarowego działania Ducha Świętego w duszy. Kościół mówi też o owocach, jakie rodzi działanie Ducha Świętego w duszy: „*Owocami Ducha są doskonałości, które kształtuje w nas Duch Święty jako pierwociny wiecznej chwały. Tradycja Kościoła wymienia ich dwanaście: «miłość, wesele, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wspaniałomyślność, łaskawość, wierność, skromność, wstrzemięźliwość, czystość» (Ga 5, 22-23 Wulg.)*”^[12].

Przykazania prawa Bożego

Pan powiedział: „Jeżeli Mnie miłujecie, będziecie zachowywać moje przykazania”^[13]. Bogaty

młódzieniec zapytał Go: Które przykazania? „Jezus odpowiedział: «Oto te: Nie zabijaj, nie cudzołóż, nie kradnij, nie zeznawaj fałszywie, czcij ojca i matkę oraz miłuj swego bliźniego, jak siebie samego!»”^[14]. Pan nawiązuje do Dekalogu, czyli dziesięciu słów Starego Testamentu^[15], które zawierają jako podsumowanie główne elementy prawa naturalnego moralnego. Sam Pan przypisuje tym dziesięciu słowom boskie pochodzenie, odróżniając je od zasad czysto ludzkich^[16]. Kościół natomiast w swoich katechezach na temat moralności chrześcijańskiej zachowuje porządek tych dziesięciu przykazań, dodając oczywiście pewne nauki właściwe dla Nowego Testamentu.

Dekalog zawiera zbiór ważnych powinności^[17], ale jest też i przede wszystkim pouczeniem, nauką o sposobie życia zgodnym z

przymierzem zawartym między Bogiem a narodem wybranym. Przedstawiona przez Kościół nauka o Dekalogu jest przekazem o sposobie życia zgodnym z miłością, z przyjaźnią między Bogiem a człowiekiem. Nauczanie to stanowi ważne narzędzie formacji moralnej najmłodszych lub najmniej wykształconych, a dla wszystkich jest niezbędnym zewnętrznym przewodnikiem w przezwyciężaniu chwil wewnętrznej ciemności, przez które wszyscy możemy czasem przechodzić w życiu, ponieważ na ogół wewnętrzne światło łaski pozwala nam już odróżnić dobro od zła. Dekalog, widziany w świetle Nowego Testamentu i w jego powiązaniu z miłosierdziem, jest jak zestaw drogowskazów na drodze do zbawienia.

Ángel Rodríguez Luño

Bibliografia

—*Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1996-2005, 1810-1832, 2052-2074.

—*Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*, 422-425, 384-390, 434-441.

—Franciszek, *Katecheza o dziesięciu przykazaniach*.

[1] *Por.* 2 P 1,4.

[2] J 6,38: „Ponieważ z nieba zstąpiłem nie po to, aby pełnić swoją wolę, ale wolę Tego, który Mnie posłał”. *Por.* też J, 4,34; 5,30

[3] *Kompendium*, 384.

[4] *Kompendium*, 386.

[5] Sobór Trydencki, *Dekret o usprawiedliwieniu*, rozdz. 8: DS 1532.

[6] *Kompendium*, 387.

[7] *Kompendium*, 388.

[8] „Powiedział im Jezus: «Moim pokarmem jest wypełnić wolę Tego, który Mnie posłał, i wykonać Jego dzieło» (J 4, 34).

[9] „Ponieważ cnota prowadzi nas do prawdziwego szczęścia dodałbym, że cnota to nic innego jak najwyższa miłość Boga. A twierdząc, że cnota jest czteroczęściowa, mówi się, jak rozumiem, z uwagi na różnorodność dyspozycji, jakie przyjmuje sama miłość. Te cztery słynne cnoty, których siłę chciałoby niebo, aby miały wszystkie dusze, tak jak ich imiona są w ich ustach, nie wahałbym się określić również w ten sposób: wstrzemięźliwość jest miłością, która całkowicie oddaje się temu, co jest kochane; męstwo jest miłością, która znosi wszystko dla tego, co jest kochane; sprawiedliwość jest miłością, która służy wyłącznie

temu, co jest kochane, i która z tego powodu rządzi z prostotą; wreszcie roztropność jest miłością, która z bystrością odróżnia to, co pożyteczne, od tego, co szkodliwe. Ta miłość, powiedzieliśmy, nie jest miłością do jakiegokolwiek przedmiotu, ale miłością do Boga, to znaczy do Najwyższego Dobra, Najwyższej Mądrości i Najwyższego Pokoju. Z tego powodu, jeśli nieco uściślimy definicje, możemy powiedzieć, że wstrzeźliwość jest miłością, która zachowuje siebie całą i nieprzekupną dla Boga; męstwo jest miłością, która znosi wszystko bez bólu, ze wzrokiem utkwionym w Boga; sprawiedliwość jest miłością, która służy tylko Bogu, a zatem sprawuje panowanie, zgodnie z rozumem, nad wszystkim, co jest gorsze od człowieka; roztropność wreszcie jest miłością, która umie rozróżnić to, co jest pożyteczne w zmiernianiu do Boga, od tego, co może od Niego odwieść” (Św. Augustyn, *De*

moribus ecclesiae, I, 15, 25: NBA 13/1, 53).

[10] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1830.

[11] *Tamże*, 1831.

[12] *Tamże*, 1832.

[13] J 14,15.

[14] Mt 19,18-19.

[15] *Por.* Wj 20,2-17 oraz Pwt 5,6-21.

[16] „I tak ze względu na waszą tradycję znieśliście przykazanie Boże. Obłudnicy, dobrze powiedział o was prorok Izajasz: Ten lud czci Mnie wargami, lecz sercem swym daleko jest ode Mnie. Ale czci mnie na próżno, ucząc zasad podanych przez ludzi” (Mt 15,6-9).

[17] „Dziesięć przykazań, będąc wyrazem podstawowych powinności człowieka względem Boga i

względem bliźniego, objawia w swojej istotnej treści poważne zobowiązania. Są one ze swojej natury niezmiennie i obowiązują zawsze i wszędzie. Nikt nie może od nich dyspensować. Dziesięć przykazań wyrył Bóg w sercu człowieka” (*Katechizm*, 2072).

pdf | dokument generowany
automatycznie z <https://opusdei.org/pl-pl/article/temat-27-dzialanie-ducha-swietego-laska-cnoty-teologalne-i-przykazania/> (04-04-2026)